

Legattræet, Eugen Jørgensens Træ midt i for-tovet på hjørnet af Christian den IX's Gade og Ny Østergade, København. Siges at være plantet 8/11 1915, men det er snarere sket o. 1912. Et par år før første verdenskrig ansøgte »A/S Christian den IX's Gade Kvarteret« om at få overladt et af Østervoldens træer, som skulle fældes på grund af den planlagte boulevardbane. Efter lang betænkningstid svarede magistraten ja, men A/S skulle selv bekoste træets flytning og fremtidige vedligeholdelse samt betale 25 kroner for træet. I mellemtiden var alle voldtræerne blevet fældet, men linden blev hentet andetsteds og læge Prosper Veng gav et legat på 100 kr. til pasningen. 1950 fik en restauratør på hjørnet lov til at illuminere træet på dets »40 års jubilæum«. Det andet navn er en opkaldelse efter boligkompleksets arkitekt (14).

Majbænktræet i Vindstrup,

Majtræet i Farum og Stavnsholt og

Marens Lind i Frejlev, se s. 328.

Marie Grubbes Linde ved indkørslen til Tjele, hvor adelsdamen fødtes 1643. Fældet o. 1770, men støds kud bevares.

Ole Henrik, lille puklet træ blandt fem linde ved Femvej i Hareskoven, alle opkaldt efter de distrikts-skovløbere, der plantede dem (1919; 15).

Regenslinden eller *Jomfru Lind* i Regensgården, København, blev plantet 12/5 1785 af Regensens provst, prof. dr. theol. A. C. Hviid samme dag han fik en søn (siden kaldt »lindens broder«), begge begivenheder forevige han med diamant-inskription på en rude i Regensen. Traditioner slog rødder med træet, det blev symbolet på studentens friske, frie og romantiske tilværelse, et samlingsmærke for gamle og nye regensianere. Næppe noget andet dansk træ var genstand for mere hæder og lovsang; vore største digtere har hyldet »jomfru Lind«, således Poul Martin Møller, Chr. Winther, Carl Ploug, C. Hostrup, Niels Møller, Kaj Bredsdorff og Kaj Munk. »Under dens grene har Minervas unge sønner ofte drømt deres vågne drømme, og hver gang våren kom med nye blade, varslede det mægtige træ for dem en fremtid med tusinde farverige forjættelser« (1885; 16), »under dens krone er aflagt de fejreste løfter og udbragt de herligste skåler. Men hvad er en lind efter løvfald? Hvor er sommerstudentens lystighed?« (17); fra mange præstegårde og embedsboliger landet over går venlige tanker ofte tilbage til linden og »den røde gård« (1918; 18). Allerede på Chr. Winthers tid udnævntes træet til æresdoktor med ret til at bære grøn doktor-

hat. Det var midtpunktet for den aftensammenkomst juni 1820, hvor Studenterforeningen blev stiftet. Gamle regensianere festligholdt 100-års dagen 1885 med taler for og sange om linden, der var smykket med flag, C. Hostrup sagde bl.a.: Linden er stammen for hele Regensen; falder linden, falder også den gamle gård. – Om træet og festen udkom en lille bog: Regenslinden. Minder fra dens Hundredårsfest den 1. Juni 1885.

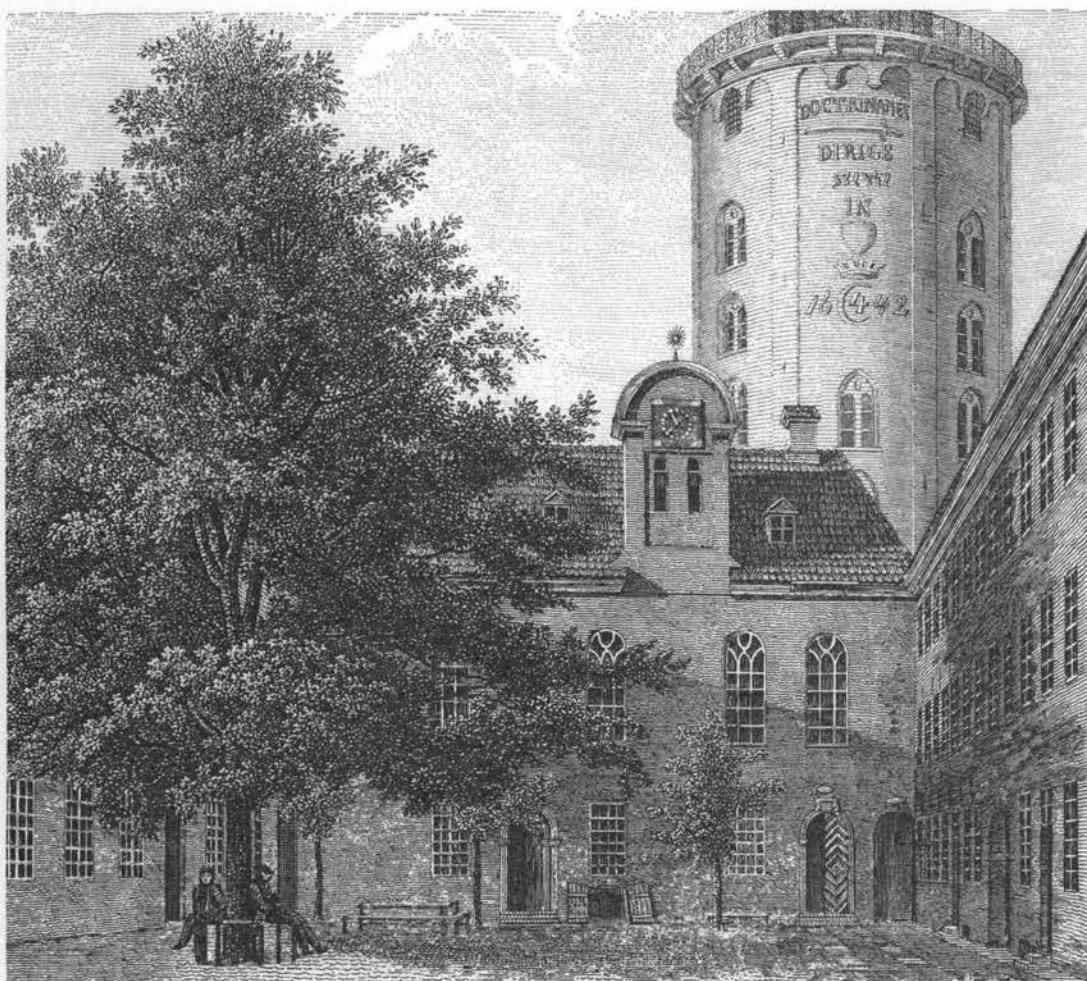
Ved 150-års dagen i 1935 mødte også Christian X frem blandt gratulanterne og trykkede en hvid handske bundet på stammen; 16 år forinden (1919) havde han hæftet en kuvert med penge til træet, for renterne af beløbet spiser studenterne endnu »lindefrokost« under træet – dog ikke den gamle lind, men en ny, og man synger Niels Møllers »Lindekantate« (1885): Lyse lind i bladevrimmel ...; »lindeballet« holdes hen på forsommeren.

O lindetræ! med ranke krop, · med kongelige krone, · du skal os ved din grønne top · med skovens savn forsone. · Du har nu set så mangel slægt · omkring din stamme vandre, · ej mægted aldrens tunge vægt · din ungdom at forandre. · Du breder grøn din vinge ud · hvert forår og hver sommer; · vor stamme først får nye skud, · når efterhøsten kommer ... *Chr. Winther*, 1833 (19).

Jomfru Lind døde af udsivende gas fra et utæt rør ved rødderne og juni 1954 måtte det 169-årige træ fældes. Skiver af stammen solgtes til gamle regensianere. 16. november samme år blev plantet en anden 8 meter høj lind, skænket af Frederiksberg kommune, regensprovsten prof. Søren Holm udtalte bl.a.: Det afgørende er ikke, hvad det er for en lind. Linden er bolig for Regensens ånd, og den lever uden hensyn til, om en lind dør eller hvor meget regensianerne skifter. – En blykapsel med beretning om den hæderkronede linds død og plantningen af den nye samt lidt af det gamle træ blev gravet ned mellem rødderne; studenterne dansede omkring linden, spiste frokost under dens jomfruelige løv og gik så til Rundetårn for – også efter traditionen – at udbringe et »linden leve!« (20).

Søbo-Linden, se s. 331f.

LITTERATUR: (1) 19 228f; (2) 622b 109; (3) 252 48,1959,70; (4) 454 29/4 1941; (5) 808; 296 1915, 221; 955 1929,164f; (6) 280 20/6 1955; (7) 161 1906/23: 373; (8) 955 1927,90; 635 26/4 1934; 173 1939–40,32; (9) 237d 1919,93f; (10) 175 42,1957,283 sml. 930b 2.3,1960,1013(1956); (11) 360 1,1914,165;

Kobberstik fra det 19. århundrede af Regenslinden.

65 2/10 1950; 359 15,1905,122; 930b 10.3,1967, 1135; (12) 511 nr. 37,1943; (13) 357 26,149; (14) 135 11/12 1935; 279 27/4 1948; 844 23/11 1958; 725 16/10 1967; (15) 237d 1919,73; (16) 19 232; (17) 417 1916, 438; (18) 284 1918,67; (19) 980b 52-55; (20) 65 12/7 1929; 64 10/5 1935 og 16/11 1954; 109 9/4 1941 og 13/3 1965; 725 8/6 1954; 455 25/6 1954.

BRAND- OG ULYKKESTRÆER

Hvor en ulykke skete ved Møgeltønder blev flere gange forgæves plantet lindetræer – de ville ikke gro der (1).

To store linde ved Bakkehuset på Frederiksberg (rest af en allé) var af Knud Lyhne Rahbek (død

1830) fredlyst for stedse, han truede med at ville gå igen som spøgelse, hvis man fældede dem (2).

Der skete noget slemt, når to store linde på Avlebjerg i Strøby præstegårdsmark blev fældet (3).

Om et 1944 fredet, hult og meget bredkronet lindetræ i Søbo slotspark ved Fåborg – regnet for Danmarks ældste lind og Fyns største træ – sagde man, at hvis det blev fældet, væltede eller gik ud, skulle Søbo synke i grus, falde i søen eller blive skubbet derud af en lindorm, der lå under roden; nogle striber og knaster i barken ved et hul tolkede man som uhyrets billede, sml. andemad bd. 1. Stammen var 6 me-

Brandtræ i Padholm, Sønderjylland. Under første verdenskrig gemte aftægtsfolkene deres korn i træets hule stamme. Foto: Dansk Folkemindesamling.

ter i omkreds, 7–8 mand kunne stå oprejst i hulrummet, alderen ansloges til ca. 400 år. Træet blev flere gange solgt ved auktion, men ingen turde fælde det, eller det blev måske købt tilbage af gårdens ejer. Faldt for orkanen 17/10 1967 (4).

To linde ved Nielstrup mellem Hvidkilde og Ollerup SFyn må ikke fældes, for så bryder lindorme frem (5). Nogle lindetræer ved Den gamle Kro i Tranderup Ærø var fredlyst, forsvandt de, brændte gården (6).

Januar 1780 plantede apoteker Helms på Varde apoteks gårdsplads en lind hentet fra Ribe kirkegårdsdige; hvis træet blev ødelagt, skulle apoteket brænde. Linden overlevede byens brand 1821, heller ikke apoteket brændte, skønt ilden opstod i nabohuset (5).

Da en stor lind i Gadbjerg gamle præstegårdshave var fældet, forsvandt gårdens lykke (7). Branden for en ejendom i Holm, Nordborg sogn, var hensat i to store linde; fjernet 1925 (8). En ildebrand var boret ind i lind ved gård i Als sønderherred, en nysgerrig bonde trak træproppen ud, en gnist fløj fra hullet og antændte laden, hele gården nedbrændte (9). Gammel lind på Gammelgårds gårdsplads, Ketting sogn, blev allerede i 1700-t udpeget som gårdens brandtræ og siden fredet, en smed lagde svære jernbånd om stammen. Trods advarsler lod en ny forpagter træet fælde vinteren 1853 – fjorten dage efter (3/4 1853) brændte laden og stalden med flere hundrede køer. Nu satte man gårdens ild i en gammel eg på voldstedet øst for (10), se eg bd. 1. En anden optegnelse henfører beretningen til gården Verteminde i samme sogn (11).

En stor lind på gårdsplads i Nordballe syd for grænsen blev fredlyst som brandtræ og stammen holdt sammen af jernringe (12). Fældede man en lind midt på mark ved Roest, skulle også godset gå til grunde (13). En lind i Sterup Kirkeby måtte ikke fældes, thi da kom ildebrand i byen; træet stod i vejen for en tilbygning og blev flyttet, men visnede, og da kun den nøgne stamme stod tilbage, brændte to ejendomme (14).

LITTERATUR: (1) 885 13,1936–37, 132; (2) 417 nr. 35,1903; (3) 161 1906/31d: 525; (4) 891c 2,1843, 290; 488i 2,184f; 941g 177; 635 24/7 1949; 416 nr. 14,1954; 646 63 (digt); 840 okt. 1967; (5) 161 1906/23: 1037,2587; (6) 161 1906/31d: 1163; (7) 488i 2,552; (8) 885 19,1943,66; (9) 885 23,1947,156; (10) 885 8,1931–32,159; 19,1943,61 og 23, 1947,190; 806i 66;

- (11) 885 23,1947,191; (12) 161 1906/23: 3296 (1938);
 (13) 885 7,1930-31,45; (14) 885 14,1937-38,122.

SAGN OG OVERTRO

Træet blev, navnlig i VSjælland, knyttet til sagnuhret *lindormen*. Navnet *lindorm* er imidlertid lånt fra eller dannet efter plattysk *lintwurm*, *lint* (oldnord. *linnr*) = slange, forledet betegner noget smidigt, bøjeligt, mens trænavnet har anden sproglig oprindelse (s. 320).

Man måtte ikke plante lind på kirkegårde, rødderne avlede lindorme, når ormen rørte sig rystede træet (1); er linden blevet meget gammel, nogle siger 1000 år, skabes en lindorm under den og æder marven, træet går ud og ormen kommer frem (2). Når en meget stor lindeallé ved gården Langesø i Vigerslev NFyn blev 100 år, ville en lindorm tage bolig under den (3). Der var en lindorm indmanet i Farums »majtræ« (s. 328), man havde hørt den brøle to gange, dvs. nu havde den ligget 200 år i stammen, brøler den tredje gang (eller: efter 700 år), vælter den træet, kommer frem og gør ulykker (4). En lindorm brød frem af jorden under lindetræ(er) ved Herringe præstegård (5); der boede lindorm i linde ved Odden og Højby kirke NV-Sjælland (6); man måtte flytte Holmstrup kirkes våbenhus over på nordsiden, fordi en lindorm, som boede i hult lindetræ på den sydlige (sol-)side, hindrede folk i at komme til gudstjeneste (7). Se også s. 331f og hassel bd. 1. Helt isoleret står optegnelsen, at linden blev plantet på kirkegårde som værn mod lindorme (8).

På en gårdsplads i Pillemark Samsø stod et stort træ, vistnok lind, en aften ved juletid hældte gårdens gamle kone nybrygget øl ud ved rødderne; nedfaldne grene måtte ikke samles til brændsel; det udgåede træ stod, til det væltede for en storm, og blev slæbt væk, men ikke brændt (9).

Der skal være fundet en skat under lind i Hoptrup præstegårdshave, men indtil skatten atter var gravet ned kunne man ikke holde gårdens døre lukkede (10).

Der stod altid vand i en hul lind i Kjeldsgård have, Salling, her vaskede genfærdet af en jomfru og barnemorderiske sine hænder (11). I hoveritiden skal bønder før de kom på træhesten være blevet bundet til en stor enlig lind ved Gl. Frederiksdal (2). En vældig lind ved Süderheistede i Ditmarsken visnede efter landets erobring, men engang skal en skade i kronen ud-

Den hellige Martin blandt lindetræer på et middelalderligt kalkmaleri i Faneffjord kirke, Præstø amt. Foto: Nationalmuseet.

ruge fem unger, træet grønnes atter og Ditmarsken vinder friheden tilbage (o. 1590; 13).

LITTERATUR: (1) 488j 2,128f; 466b 137 (Nordrup VSjæll.); (2) 466b 46; 24 52; 488 4,1880,64; (3) 488i 2,184; (4) 466 349; 941c 168; (5) 488i 2,200f; (6) 161 1906/23: 332,333; (7) 24c 16; 161 1906/23: 315; (8) 488i 2,186; (9) 250d 102f; (10) 161 1906/23: 3012 (opt. 1941); (11) 161 1906/31d:1658 jf. 488i 5, 386; (12) 237d 1919,17; (13) 877 1,1938,161.

FOLKEVISER, EVENTYR, ORDSPROG

Som bestanddel af landets oprindelige skov og plantet ved borge, klostre og gårde var linden middelalderens og renæssancens fejrede træ; næst efter rosen er lind det hyppigst brugte planteord i balladernes omkvæd (1). Den ranke vækst og bløde kuppelkontur, de friskgrønne

hjerterformede blade og talrige sødtduftende blomster gjorde linden til folkets yndlingstræ – mere end bøgen. »Det er kærlighedens træ og har hjertets form ikke alene i bladet, nej ofte er det også som hele kronen tegner sig i kærlighedens symbol – hjerterformen. I lindely – lindelysthuset – kærlighed og romantik« *Villy E. Risør* (2), sml. s. 335. Linden danner kulissen bag en lang række kæmpevisers heroiske og ikke mindst erotiske scener.

Der stander en lind udi vor faders urtegård, tilsammen gror rod, tilsammen gror top, goder elskov vil sammen være (»Den spotske Jomfru«; 4); på Lindholm bjerg der stander en lind, som bugner til jord med blade, linden bøjede ned til jord med sine forgyldte blade (»Ungen Sven-dal«; 5). Liden Kirsten hun ganger i rosenlund ... hun skuer eg og hun skuer bøg, hun skuer den lind så grøn som et løg. – Ak lind, ak lind, du dejlige træ! Forgyldt er alle de blade, du bær' (6); men linden bær' løv og løvet falder af, og jorden bær' alle grønne blade (7).

Linden skjulte dem herlig og vel · med alle sine bolde kviste (6). Han satte hende stævne ved linden, der agted han hende at finde (»Tro som Guld«); jeg bandt min hest ved en lind/lindegren (6); omkvæd: op under den lind der vågner allerkæresten min (»Ridderens Runeleg«; 8). I folkevisetypen »Jomfruen i Linden« eller »Lindebruden« kysser ridderen en lind og den forvandles til en jomfru, eller omvendt: mig skabte hun til en lind så god, · for jeg skulle stå på volden og gro (9); en jomfru Lindeløv nævnes i folkevisen om Herr Adelbrand (5).

Datidens linde-idyl fik en religiøs reminiscens i N. F. S. Grundtvigs salmestrofe (1851):

Dér [i Guds stad] er gammen, fred og ro, · dér vi skal for evig bo; · gå, som under grønne lind, · til vor Herres glæde ind.

Eventyr: lind står i kongens gård, på dens hjerterod gror blade, som helbreder (10), pige banker på lind og smukke klæder, guldkaret m.m. kommer ud af stammen, træet plantes siden ved slot (11); mand skal i dødsriget mærke, hvor ofte linden skifter blade (12).

Ordsprog: lindeherrer har gerne egesvende ☉: milde herskere – hårde tjenere (o. 1500ff; 13).

LITTERATUR: (1) 173 1932–33,51 jf. 488 1,1871, 227; 754b 151; (2) 774 49; (4) 488 2,1876,223,279 og 11,1891,25,28,30 osv.; 830 2,150; (5) 143 2,1856, 245; (6) 488 1,1871,13,188,215,243; 143 4,1883,570; (7) 143 4,170,504; (8) 143 2,287; 488 2,1876,109; (9) 143 nr. 66 og 2,1856,214–19; 488 2,91ff; 830 5,51,

efterslæt 1890,87f; (10) 488s 295; (11) 488 5,1881, 46,51; (12) 466 173; (13) 570 nr. 523; 613 (o. 1700); 586 1,404.

PROSA OG POESI

Lindetræerne blev gennem alle åringer i minde, Danmarks duft og dejlighed *H. C. Andersen*, *En Historie fra Klitterne* (1860). Linden, den er fornem ... den passer ikke foran bondens hus, men i den lukkede borggård – en rødbrun borggård med tårn og karnap – og når linden blomstrer – ja, når linden blomstrer og de gule duske dufter luften op, så kan man drikke sig en sommerrus under dens krone, en rus, der giver halv vågne drømme om ædelbårne damer – damer i silke og fløjel – silkefine lind! *Sophus Bauditz*, *Den gamle Kro* (1912); under linden er svalt – rigtig løvsvalt! Og hvor lindeblomster dufter! -- Prøv at lukke øjnene ... kan du høre den hensvundne raslen af riddertidens silkekjoler med fiskeben og pocher *Sophus Bauditz*, *Hjortholm* (1896); om boulevardens lindekroner hviler som en stillestående, grøn bisværme: det er knopperne, som betænker sig på at skride, men snart er de i udspring *Sophus Bauditz*, *Ab-salons Brønd* (1901).

Det frodige »Mor Lindetræ« midt i haven med den mægtige stamme ... de dunede små lysegrønne blade vrimler omkring den som tusinder af kyllinger ud af æggene *Käthe Asmussen* (1); lindene ... står på spring med de grønne knopkugler, der så mærkeligt ligner frøkuglerne siden – kun at de, der er nu, gemmer sommerens gyldneste duft *Valdemar Rørdam* (2). Om dens udprungne blomsterklasers tusinder gule klokker gik der en surren af tusinder insektinger, en summen af fluer, en svirren af myg, en brummen af bremser, en lyd som af en uhyre kubes travlhed, en sagte søvndyssende syngen, der spandt sig op om den store sollyse lind *Johannes Jørgensen* (3), lindetræet over deres hoveder var i blomst og tusinder af øre bier summede deroppe og understregede ligesom eftermiddagens hede og stilhed med deres varme, ensformige kogen ... fra biernes dunkelgrønne, kogende gryde foroven faldt en gulgrøn lindeblomst ned på hendes ansigt *Knud Poulsen* (4). Blid er linden, og så yppig! En levende kuppel af løvets grønne hjerter. Fuld af biernes lykkelige summen. Fuld af historisk stemning. Fuld også af personlige minder og af det føddende øjeblikks poesi. Og lindens blad: blødt og fast og glat og svalt – som en sund kvindes kind *Ingeborg Raunkiær* (5). Alle de små lindetræer i byens haver stod brud med hovedet blystomt